
МЕЖДУНАРОДНЫЙ СИМПОЗИУМ «МЕЖДУНАРОДНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ГЛОБАЛЬНОГО НАУЧНОГО СООБЩЕСТВА», 15—16 мая 2017 г.

Наука — это сфера деятельности, способная преодолевать политические, экономические и культурные барьеры в значительной степени благодаря деятельности профессиональных научных объединений.

С одной стороны, профессиональные объединения ученых, в том числе международные, создаются в результате формирования новых направлений исследований из традиционных научных областей. С другой стороны, такие объединения ученых являются следствием естественного свойства науки — ее органического единства, и при этом функцией международных научных организаций является обеспечение профессионального общения ученых на высшем — глобальном — уровне интеграции науки и научного знания.

Многолетний опыт деятельности таких известных международных организаций, как ЮНЕСКО, Международный союз ученых, Международная ассоциация академий наук, Европейская ассоциация развития науки и технологий и др., показал, что национальные и международные научные организации можно рассматривать как один из важнейших факторов формирования глобального научного сообщества, которое обеспечивает благоприятную среду для доступа ученых к самому современному научному знанию и передовым методам его получения, тем самым способствуя повышению эффективности национальных научных систем и глобальной конкурентоспособности национальных экономик.

Ввиду важной роли глобального научного сообщества в получении и экономической реализации нового знания актуальной темой является анализ различных аспектов влияния национальных и международных научных организаций на процессы, связанные с формированием, функционированием и

эффективностью такого сообщества. Междисциплинарный характер проблем, решаемых в рамках упомянутой темы, открывает широкие исследовательские возможности для науковедов, экономистов, социологов, историков науки. Значительным вкладом в ее разработку будут эмпирико-аналитические материалы специалистов-практиков с опытом работы в различных профессиональных организациях ученых, а также информация руководителей научных организаций (подразделений), доказывающая (или опровергающая) содействие профессиональных объединений ученых повышению эффективности проводимых в их научных коллективах исследований и их интеграции в глобальное научное пространство.

Исходя из вышеизложенного, целью симпозиума «Международные и национальные научные организации как фактор формирования глобального научного сообщества» являлось обсуждение различных аспектов влияния национальных и международных научных организаций на процессы, связанные с формированием, функционированием и эффективностью международного научного сообщества.

На симпозиуме обсуждались следующие вопросы:

1. Историко-научный анализ феномена глобального научного сообщества.
2. Противоречие между феноменом глобального научного сообщества и национально-ориентированной научной традицией. Способствуют ли национальные и международные научные организации его преодолению?
3. Международные исследовательские сети как одно из проявлений глобального научного сообщества: их роль в адаптации ученых и научных организаций к глобальным научным и технологическим изменениям.
4. Деятельность национальных и международных научных организаций в интересах международной координации и сотрудничества в сфере науки.
5. Взаимодействие между национальными и международными научными организациями и органами государственного управления наукой в разных странах: опыт, проблемы, перспективы.

Открытие симпозиума

Учасники симпозиума

Молодежный круглый стол

Организаторами симпозиума выступили Международная ассоциация академий наук (МААН), Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО), Национальная академия наук (НАН) Украины, ГУ «Институт исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины», Институт демографии и социальных исследований им. М.В. Птухи НАН Украины, ГУ «Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины».

Традиционно Институт исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины осуществляет научно-организационное сопровождение симпозиума.

В работе симпозиума приняли участие 138 ученых и специалистов из 6 стран Европы и Азии (Беларусь, Китай, Молдова, Польша, Россия и Украина). Участниками симпозиума представляли международные и национальные научные организации.

На пленарных заседаниях был заслушан 21 научный доклад, с которыми выступили видные ученые и организаторы науки, среди них: Владимир Илларионович Луговой, первый вице-президент Национальной академии педагогических наук Украины, Петр Александрович Витязь, председатель Консультативного совета по вопросам охраны интеллектуальной собственности и передачи технологий при МААН (Республика Беларусь), Игорь Серотила, начальник управления политики в сфере науки и инноваций Академии наук Молдовы, Николай Михайлович Кирюхин, президент Союза научных и инженерных объединений Украины, Валерий Аркадьевич Литвинов, директор ГУ «Национальный Антарктический научный центр», Борис Антонович Малицкий, директор ГУ «Институт исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М. Доброва» НАН Украины, Михаил Артемович Хвесик, директор ГУ «Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины», Гувен Вей, вице-президент Академии наук провинции Цзяньси (Китай), Юрий Михайлович Батурин, главный научный сотрудник Федерального государственного бюджетного учреждения науки Институт истории естествознания и техники им. С.И. Вавилова РАН, Зоу Ю, директор Института научно-технологических стратегий Академии наук провинции Цзянси (Китай) и другие.

В рамках симпозиума работали три круглых стола, на которых обсуждался широкий круг вопросов, связанных с тематикой симпозиума.

Круглый стол № 1 «Мобильность молодых ученых в условиях интернационализации науки».

Круглый стол № 2 «Международная платформа использования науки, инноваций и технологий в интересах устойчивого развития».

Круглый стол № 3 «Интернациональные и национальные аспекты современной науки».

В рамках симпозиума состоялось очередное заседание Научного совета по науковедению при МААН, на котором представители Беларуси, Молдовы, Китая, России и Украины обсуждали полученные результаты и возможности дальнейшего сотрудничества.

На заключительном пленарном заседании была заслушана информация руководителей круглых столов и приняты рекомендации симпозиума. Традиционно по результатам работы симпозиума издается сборник докладов его участников.

*Л.Ф. КАВУНЕНКО,
ведущий научный сотрудник
ГУ «Институт исследований научно-технического потенциала
и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины»*

РЕКОМЕНДАЦИИ

международного симпозиума «Международные и национальные научные организации как фактор формирования глобальной научного сообщества»

Участники международного симпозиума «Международные и национальные научные организации как фактор формирования глобальной научного сообщества», организованного Международной ассоциацией академий наук и Национальной академией наук Украины при поддержке ЮНЕСКО, в котором приняли участие исследователи из Украины, Беларуси, Молдовы, Китая, Польши, России, обсудили тенденции и проблемы, возникающие в современном мире в процессе интернационализации научных исследований, особое внимание уделив повышению роли национальных и международных научных организаций в процессах формирования и эффективного функционирования международного научного сообщества.

Участники симпозиума констатируют, что характерной особенностью нашего времени является устойчивая тенденция роста масштабов и форм международного научно-технического сотрудничества ученых, а также усиливающаяся миграция исследователей и движения научных знаний между странами. Научное сообщество мира в последние годы заметно продвинулось в направлении формирования единого глобального научно-исследовательского пространства. Современные информационно-коммуникационные технологии неизмеримо усилили способность науки к интернационализации. Во многом благодаря им формируется современный общий ландшафт мирового научного пространства, на котором с небывалой ранее быстротой происходит обмен научными знаниями, создаются формальные и неформальные научные коллективы, совместные базы хранения и обработки научных данных. Весомую роль в формировании единого научного пространства сыграла Международная ассоциация академий наук (МААН). Интересные формы сетевой организации научного сотрудничества ученых разных стран в исследовании глобальных проблем предложены Институтом экономики устойчивого развития НАН Украины.

Интернационализация исследований — объективный и, несомненно, положительный процесс, крайне важный как для прогресса самой науки, так и для социально-экономического развития стран и народов. Ведь само развитие современной науки, сопровождающееся нарастанием сложности и стоимости исследований, приводит к тому, что реализация все большего числа важных исследовательских программ становится практически невозможной без объединения усилий ученых и ресурсов разных стран. В инициировании и реализации такого рода программ важную роль могут и должны играть международные и национальные организации ученых.

В то же время, участники симпозиума считают необходимым обратить внимание на то, что кроме положительных результатов современной интернационализации исследований имеют место и ее явно негативные следствия, на минимизацию которых необходимо направить усилия научного сообщества и правительств. Среди них:

1. Возможность использования процессов интернационализации науки развитыми государствами как инструмента ослабления своих конкурентов в высокотехнологической наукоемкой экономике.

2. Интернационализация исследований и разработок с участием в ней стран со слабой государственной поддержкой науки и низким уровнем востребованности

економікою наукових знань і технологій може привести до закріпленню периферійної моделі національної науки, сприяти її руйнуванню, витісненню з сфери наукової діяльності дослідників і розробників.

3. Бездумна неуправляема інтернаціоналізація призводить до втрати різноманітності національних наукових систем і до формуванню нових, не завжди позитивних стереотипів поведінки учених.

4. Зниження рівня захищеності учених в трудових відносинах з роботодавцями (вітчизинськими і зарубіжними), зростання неопределеності в перспективі подальшої роботи, формування категорії наукових працівників з частковою зайнятістю, з нестабільним доходом, і нестійким соціальним становищем, до якого можна назвати науковим прекаріатом.

5. Лібералізація міжнародного руху інтелектуальних ресурсів стимулює зростання тіньової зайнятості учених і фахівців, що призводить до поширення в секторі інформаційно-комунікаційних технологій.

6. Усилення інтернаціоналізації досліджень і розробок і міжнародної мобільності призводить до появи певних труднощів у формуванні стійких сімей молодих дослідників, і, відповідно, до падіння народності в таких сім'ях.

Всі зростаючу роль у пошуку відповіді на глобальні виклики світової цивілізації, обумовлені ефектами неуправляемого взаємного впливу процесів соціально-економічного і наукового розвитку, грають міжнародні наукові організації. Учасники симпозиума відзначають тенденцію зростання кількості міжнародних і національних наукових організацій. Ще одна тенденція полягає в тому, що багато міжнародних і національних наукових організацій набувають характеру колаборацій, об'єднуючи в своєму складі однопрофільні єдині структури.

Учасники симпозиума вважають необхідним звернути увагу міжнародних і національних наукових організацій на:

1. Необхідність зосередитися на тому, щоб позитивний ефект від інтернаціоналізації досліджень і розробок, формування з допомогою цього інструмента загального наукового простору став доступним для всіх країн-учасниць цього процесу і максимально зменшив негативні наслідки від сучасної інтернаціоналізації науки.

2. Підходящу потребу знайти раціональний спосіб об'єднання і узгодження національних наукових стратегій країн, що виступають переважно як донори інтелектуальних ресурсів, з стратегіями розвинутих країн, що здійснюють сьогодні інтернаціоналізацію досліджень і розробок за типом неоліберальної глобалізації економіки виключно в своїх інтересах без урахування інтересів країн-донорів. В той же час, утечка кадрів з деяких країн, зокрема з України, досягла критичного рівня, що становить загрозу перспективі самої науки.

3. Актуальність звернення міжнародних і національних наукових організацій до проблем формування наукового світогляду у молодшого покоління і в суспільстві загалом.

4. Те, що громадські організації учених України недостатньо представлені в громадських об'єднаннях Європи і світу, що є одним з серйозних перешкоджень для ініціювання спільних досліджень і розробок.

Учасники симпозиума рекомендують міжнародним і національним науковим організаціям, урядам своїх держав:

1. Виходити в своїх діях з того, що інтернаціоналізація наукових досліджень повинна відбуватися як паритетний двосторонній процес, а не одностороння утечка інтелектуальних ресурсів з одних країн в інші.

2. Ініціювати, а також підтримувати своїм науковим авторитетом і фінансовими ресурсами проведення Всесвітнього наукового форуму по проблемам інтернаціоналізації досліджень і розробок, розробку і прийняття Нової концепції справедливої і ефективною інтернаціоналізації досліджень і розробок в інтересах розвитку світової науки і підвищення її внеску в забезпечення прогресу людства і кожної країни.

3. Організувати масштабні дослідження соціокультурних і інших важливих проблем цивілізаційного розвитку, проводимі на національному і міжнародному рівні.

4. Привернути увагу дослідників до створення адекватної системи вимірювання міжнародних потоків наукових ресурсів і масштабів взаємодії національних наук на загальнонауково-технологічному просторі, проблемам оцінки ступеня інтернаціоналізації науки, в тому числі і негативних її наслідків.

5. Прикласти зусилля до розширення контактів і форм взаємодії наукових організацій країн, представлених в МААН, з національними і міжнародними організаціями Європи і світу.

6. Більш повно використовувати можливості науки і міжнародного наукового співробітництва для углиблення взаєморозуміння і довіри між країнами і народами, вивчення історичних причин виникнення расових і міжнародних конфліктів, масових протестних рухів і пошуку шляхів їх запобігання.

7. Активізувати створення спеціальних національних і міжнародних фондів підтримки міжнародного співробітництва — як для фінансування спільних дослідницьких проєктів, так і для забезпечення можливості вченим (особливо молодим) брати участь в зарубіжних конференціях і семінарах, стажуватися в зарубіжних наукових центрах.